

non potest brevis temporis existimari, quod etiam de jure communi ille affirmat, et videtur verum. Oportet autem considerare, hanc prohibitionem non esse tantum in ordine ad laicos, sed etiam ad clericos, quia etiam inter ecclesias, monasteria, vel Episcopos non licent hæ alienationes, et ideo nihil habent peculiare quod ad præsens pertineat.

10. *Decimas pro stipendiis conferri laicis posse.* — Alio etiam modo possunt decimæ conferri laico per modum temporalis stipendii: sic enim potest laicus accipere ab ecclesia particulari, vel ab Episcopo portionem aliquam in fructibus decimarum pro obsequio exhibito ecclesiæ, vel in cantu publico, vel in docenda grammatica, vel in alio simili obsequio quod per laicos exerceri potest; et tunc laicus non suo jure spirituali, sed ecclesiæ, vel episcopi auctoritate recipit fructus illos, tanquam mercedem pro temporali obsequio. De quo etiam modo percipiendi decimas, nulla est difficultas quin licitus esse possit, quia in eo non conceduntur decimæ laicis, ut aliquam spiritualitatem habent, sed ut sunt quid mere temporale, et justo titulo, et ab habente potestatem, ut supponitur, largiuntur. Unde tunc etiam usus decimarum non a laico, sed a clerico, vel ecclesia exercetur, et per illum usum fit, ut pars illa decimarum ad temporalem (ut sic dicam) statum transferatur ex justa causa, ut sit justum pretium corporalis laboris, vel obsequii pretio æstimabilis. Et in hoc genere concessionis nulla videtur facta in jure temporis limitatio, sed potest ad decennium, et ad vitam alicujus fieri; in hoc enim contractu ecclesia, vel ecclesiastica persona non locat bona ecclesiæ, sed conducit potius alterius operas, quas potest ad longum tempus conducere, quod illi prohibitum non est, imo in usu ita servatur.

11. *Alius modus conferendi decimas laicis per donationes.* — Ad alium modum concedendi decimas laicis, per superiorem et universalem potestatem dispensandi ecclesiastica bona, spectant maxime liberales donationes decimarum, quæ interdum fieri solent laicis per legitimam potestatem. Sic enim reges et principes sæculares solent interdum percipere tertiam vel quartam partem decimarum, vel certa quædam subsidia aut alia genera contributionum, ex ecclesiasticis decimis. Hoc autem posse esse licitum, praxis Ecclesiæ ostendit; nec enim verisimile est, tam frequentem consuetudinem inter catholicos principes, consentientibus Pontificibus, honestari non posse.

Nec etiam ostendi potest in illo usu decimarum intrinseca malitia, ut licitus esse non valeat. Multa vero concurrere necessarium est, ut sancte fiat. Primum enim certum est, id non posse fieri propria auctoritate, et potestate ipsorum principum sæcularium: sive enim illi usurpare tentent hoc jus, sive aliis concedere, injuste faciunt, et res Ecclesiæ rapiunt; unde neque ipsi, neque illi quibus eas concedunt, retinere illas possunt, et varias censuras incurrunt, ut constat ex omnibus titulis de Reb. eccles. non alien., et ex cap. *Prohibemus*, et cap. *Tua*, 1, de Decim., et in Bulla Cænæ clausula 17.

12. *Has concessionem a Pontifice fieri.* — Oportet ergo ut talis concessio per ecclesiasticam potestatem fiat. Quam potestatem sine controversia habet Summus Pontifex, nam in omni genere gubernationis et administrationis ecclesiasticæ, habet supremam potestatem. Item quia hæc potestas moraliter necessaria est ad bonum Ecclesiæ universale, et commune; ergo non deest ipsi Ecclesiæ; ergo maxime est in Pontifice, nam per illum omnis similis potestas ad Ecclesiam manat, ut alibi ostensum est. Denique ex usu ipso id constat; sæpe enim Pontifices, cum regibus Hispaniæ, et Galliæ, hæc gratia usi sunt, ut videre licet in Covarr., libr. Pract. quæst., cap. 35; Rebuff., quæst. 10, de Decim. An vero Episcopi inferiores hanc potestatem participant, infra dicemus. Denique necessarium est ut talis concessio ex legitima causa fiat, qualis interdum sumitur ex magnis obsequiis ac beneficiis ab aliquo rege aut principe in Ecclesiam collatis, præsertim quando facta sunt cum magnis expensis, ac laboribus, nam hujusmodi gratitudo et remuneratio ad universale bonum Ecclesiæ necessaria est, ut constat, et indicavit D. Thomas, dicto Quodlib. 2, art. 8, ad argum. Aliquando vero hæc concessio fit per modum subsidii propter imminentes necessitates ad resistendum infidelibus et hæreticis, et aliis Ecclesiæ hostibus. Sæpe vero conceduntur decimæ in feudum cum aliqua recognitione et obligatione alicujus obsequii, vel adjutorii in certis occasionibus, vel necessitatibus, in quo etiam habetur ratio gratitudinis, et defensionis Ecclesiæ, simulque id pertinet ad quemdam splendorem et auctoritatem Ecclesiæ, ut prælati ejus in majori veneratione ac honore, etiam a temporalibus principibus, habeantur. An vero talis concessio possit esse perpetua, capite sequenti, dicemus.

CAPUT XXVI.

AN DECIMÆ POSSINT DARI LAICIS IN FEUDUM AUCTORITATE INFERIORUM EPISCOPORUM.

1. Quoniam certum est auctoritate Pontificis hoc fieri posse, ut ex supra dictis constat, et obiter hic dicetur, solum de cæteris Episcopis movetur quæstio, in qua duo solent distingui tempora: unum est ante Concilium Lateranense sub Alexandro III, anno 1179; aliud ab ipso Concilio. Ego vero (ut infra dicam) potius distinguenda puto hæc tempora a tempore Urbani II, qui per 84 annos ante illud Concilium Lateranense præcessit. Item distinguitur de concessione vel in perpetuum feudum, vel ad tempus, aut ad vitam. Primo ergo de concessione temporali, seu vitalitia, communis sententia est, fieri posse ab Episcopo ex justa causa, ut propter magnum obsequium Ecclesiæ præstitum, eam a tyranno defendendo, vel propter aliud simile. Ita tenet Glossa, in cap. *Quamvis*, de Decimis; quam refert, communiter probatam esse dicens, Covar., dicto cap. 17, num. 5. Illa vero Glossa dicit quidem posse hanc concessionem fieri laico ad vitam, non tamen dicit Episcopum habere hanc potestatem, sed indifferenter loquitur: unde Abbas eam intelligit etiam de locatione, quæ propria et privata auctoritate fieri potest; ipse vero addit, sine Episcopi auctoritate fieri non posse locationem ad vitam. Unde extendendo sermonem ad concessionem remunerativam, seu feudalem, sentit ipse posse fieri auctoritate Episcopi, quod etiam significat in dicto cap. *Ad hæc*; refert etiam Covarruv. Cardin. et Bald. in eam sententiam, quam ipse etiam sequitur, non tamen affert illius fundamentum; videtur autem posse probari ex decreto Urbani II, quod refertur in Rubrica *Episcopum vel Abbatem*, in Usibus feudorum, de quo plura inferius. Et ratio reddi potest, quia hoc non invenitur Episcopo prohibitum; ergo intelligitur concessum per ordinariam ejus potestatem, cum ad bonum et ordinarium regimen pertinere possit. Item ex his quæ de feudis perpetuis statim dicemus, hoc potest colligi per argumentum a contrario, quia in feudis perpetuis facta est specialis prohibitio; ergo signum est temporalia non esse ita prohibita, quin ab Episcopo dari possint, unde hæc assertio communis in sequentibus magis expendetur et explicabitur.

2. *Potuisse Episcopum olim fructus decimarum in feudum perpetuum dare laicis.* —

Secundo supponunt omnes, olim potuisse Episcopos fructus decimarum in feudum etiam perpetuum dare laicis ex justa causa, et multi existimant illud jus durasse usque ad Concilium Lateranense sub Alexandro III; fortasse tamen solum duravit usque ad Urbanum II. Unde etiam attendendum est, similes concessionem antea factas, nunc posse retineri tuta conscientia. Ita colligitur ex auctoribus statim citandis. Ratio prioris partis illa esse videtur, quæ facta est, quia ante illud tempus non erat talis prohibitio facta; ergo intelligitur potestas concessa, quia Episcopus in suo episcopatu potest quicquid potest Pontifex in Ecclesia, nisi prohibeatur. Quæ regula maxime verum habet in his, quæ ordinarie fieri contingunt absque dispensatione aliqua in jure communi, sed ex generali (ut ita dicam) et communi prælatorum providentia; hujusmodi autem sunt istæ concessionem seu infeudationes, etiam perpetuæ, ut Doctores supponunt: præsertimque videri potest Felin., in cap. *Quæ in ecclesiarum*, de Constit., n. 69, § *Quinta declaratio*. Maxime vero confirmatur ex dicto Decreto Urbani II, ex quo etiam aperte probatur posterior pars, nam de feudis antea factis ibi dicitur, *in suo robore permanisse*. Quia nimirum decretum illud non revocavit concessionem aut infeudationem antea licite factas, sed solum prohibuit in futurum; ergo prius factæ validæ permanserunt; ergo tuta conscientia retinentur a laicis æque ac antea. Quod ex dicendis amplius declarabitur et confirmabitur.

3. *A quo tempore concessio feudi perpetui irrita sit sine Summi Pontificis auctoritate.* — Tertio dicendum est, post illud tempus omnes concessionem laicis factas in feudum perpetuum decimarum sine pontificia auctoritate illicitas esse, imo et irritas et inanes. In hoc omnes Doctores conveniunt, multi tamen existimant hanc prohibitionem incœpisse a tempore Concilii Lateranensis sub Alexandro III. Quod maxime tradit Covarruvias, dicto num. 5, quem Aragon. sequitur 2, 2, quæst. 87, artic. 3. Ego vero, cum Rebuffo et aliis, antiquiorem esse existimo prohibitionem, imo nullam inveniri specialiter ab Alexandro III factam. Quod ostendam, exponendo decreta quæ in hac materia afferuntur. Primum est cap. *Prohibemus*, de Decimis, ex dicto Concilio, part. 1, c. 14, in fine, ubi sic habetur: *Prohibemus ne laici, decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos pos-*

sint aliquo modo transferre; si quis vero acceperit, et Ecclesie non reddiderit, Christiana sepultura privetur. Quem textum late expendit Rebuffus, dicta quæst. 10, a num. 11. Tamen si attente verba pensentur, intelligetur illam prohibitionem non esse universalem simpliciter, nec directe fieri Episcopis, ne decimas in feudum concedere possint, eo modo, quo antea poterant, quia nulla mentio Episcoporum ibi fit, sed prohibitio directe dirigitur in laicos, et non ad omnes indiscriminatim, sed specialiter ad illicite decimas detinentes, nimirum (ut Rebuffus significat) quia illas de manu principum sæcularium, præsertim cujusdam regis Franciæ, et non de manu prælatorum Ecclesie illas acceperant; vel certe generalius, quia ab illis acceperunt, qui dare non poterant, ut infra dicam; illi enim qui decimas sic receperant, eas retinere non poterant, et in malo statu erant, eas occupando, juxta capitulum secundum, de Reb. eccles. non alien. Unde etiam sine prohibitionem nova Concilii Lateranensis eas non poterant transferre in alios, sed tenebantur statim eas Ecclesie restituere. Tamen ex justis causis, et fortasse ad vitanda scandala, noluit Concilium eos ad hoc cogere per ecclesiasticam personam, sed solum prohibere ne illas in alios transferrent, ut saltem per mortem eorum ad Ecclesiam redirent. Nec tamen propterea eis concessit, ut licite in vita retinerent quæ male acceperant, sed in hoc permissive se habuit, ut bene notat Rebuffus, num. 22. Et hic videtur proprius sensus illius textus. Ex quo nulla specialis prohibitio colligitur ab illo Concilio facta episcopis, ne decimas dare possint in feudum perpetuum; unde si antea hæc licebant, nihil circa illa videtur innovasse Concilium, et consequenter nec prohibuisse quin in posterum, episcoporum etiam auctoritate, similia fieri possint; alibi ergo quærenda est prohibitio.

4. Ab Urbano II hæc prohibitio fuit facta. — Adde præterea in illo capite non explicari quinam sint laici, qui decimas detinent in animarum suarum periculum, ideoque non oportere coarctari ad eos, qui de manu principum sæcularium illas receperant, sed intelligi posse etiam de multis, qui de manu Episcoporum illas acceperant. Nam ante illud Concilium invenimus, id fuisse prohibitum ab Urbano II, et Alexandrum III non legimus specialem circa hoc prohibitionem addidisse. Primum patet ex dicto decreto Urbani II, relato in dicta lege de Usibus feudorum, sub rubricis *Episcopum,*

vel abbatem, ubi sic dicitur: *Item, si Episcopus, vel abbas, vel abbatissa, vel dominus plebis feudum dederit de rebus ecclesiarum, quæ eis subjecte sunt, et tituli vocantur, nullum habere vigorem, secundum hoc quod constitutum est a Papa Urbano in sancta Synodo, hoc est illud quod post ejus decretum fuerit datum, quod autem ante datum fuerit, firmiter permanere debet.* Fuit autem illud decretum editum ab Urbano in Concilio Turonico, anno 1096, ut ex Archidia. et Henric. refert Rebuffus, dicta quæst. 10, num. 23, qui inde concludit, prohibitionem illam factam esse Episcopis ante Alexandrum III.

5. Est autem in allegatis verbis advertendum imprimis, absolutum esse sermonem de feudis sine limitatione ad perpetua: nihilominus de illis solis communiter intelligi, fortasse quia illa tantum videntur esse simpliciter et absolute talia, et lex illa, quæ rigorem continet, est restringenda. Deinde adverte ibi non esse tantum sermonem de feudis laicis concedendis, sed simpliciter de feudis, et ideo in rigore omnia videri comprehendendi, nisi aliunde de limitatione constet. Semper tamen verum est illam prohibitionem maxime propter laicos factam esse, et in eis speciali ratione justam fuisse. In Concilio autem Lateranensi, sub Alexandro III, videtur hæc prohibitio supponi potius, quam de novo fieri, ut in dicto capit. *Prohibemus*, explicatum est. Idemque colligi potest ex capit. *Quamvis*, de Decimis, quod etiam ex Alexandro III refertur, quod in dicto Concilio non invenitur, sed ante illud fuisse ab Alexandro editum, Rebuffus supra insinuat. In illo ergo textu graviter conqueritur Alexand. quod, cum laicis non liceat decimas ecclesiarum tenere, nonnulli prælati ecclesiarum eas illis indulgent, et ideo suspensionis poena imponitur ei, *qui alicui laico in sæculo remanenti ecclesiam, decimam, oblationemque concesserit*, quod de decimis quoad feudum perpetuum ibi Glossa exponit juxta dicta, et colligitur etiam ex capit. *Ad hæc*, eodem titulo, ubi dicitur non licere laicis ita decimas possidere, ut jure hæreditario ad hæredes illas transmittant, et cap. *Cum Apostolica*, de his quæ fiunt a prælat., etc., in fin., de feudo perpetuo expresse loquitur. Unde per argumentum a contrario, Glossa et Doctores colligunt, concessionem decimarum non perpetuam, nec ad posteros transfundendam, non esse illo jure prohibitam: habetur autem illud jus in dicto Concilio Lateranensi, sub Alexandro III, part. 50, cap. 39. Ex his ergo satis

constat assertio posita, sive illa prohibitio incoeperit a Concilio Lateranensi, sive a Concilio Turonico, sub Urbano II, quod videtur probabilius.

6. In quo fundetur hæc prohibitio. — Atque hinc intelligitur, hanc prohibitionem non esse in eo fundandam, quod jus decimarum spirituale est, et non potest laicis concedi, ut nonnulli Doctores significant; nam hoc modo non a tempore illorum Conciliorum, sed semper fuit prohibitum laicis decimas dare, etiam ad tempus; imo etiam ab ipso Pontifice non fit, saltem ordinario jure: fundatur ergo in positiva prohibitionem Ecclesie, quæ necessaria fuit propter abusum et prodigalitatem prælatorum in concedendis decimis laicis jure perpetuo. Et hinc etiam constat concessionem factas ante hanc prohibitionem firmas permanensisse, et usque in hodiernum diem permanere. An vero illarum tempus computandum sit a tempore Alexandri III vel Urbani II, potest esse controversia; nam Covarruvias supra pro indubitato habet, esse computandum a tempore Alexandri et Concilii Lateranensis. Ex dictis autem videtur sequi, numerandum esse a tempore Urbani II, quia in dicta rubrica de Usibus feudorum ita refertur et deciditur, et illa habet auctoritatem, teste Joanne Andr., et aliis ibi; et ita tenet Hostiensis in Summa. Quod si hoc verum est, sequitur concessionem factas ante Concilium Lateranense, licet post Turonicum, non esse nunc firmas. Cujus contrarium videtur supponi in cap. 2, § *Sane*, de Decimis, in 6. Nam ibi declaratur, concessionem decimarum factas ante Concilium Lateranense, posse ab eisdem laicis ecclesie vel alicui religioni tribui de licentia Episcopi, unde supponitur ibi licite nunc detineri a laicis. Ita ergo illa declaratio facta in illo titulo de Usibus feudorum videtur ampliata, et extensa usque ad tempus Concilii Lateranensis, sive hoc factum fuerit consuetudine, et quasi præscriptione, sive expressa ejusdem Concilii declaratione, quamvis ego hæcenus illam non invenerim; sive (ut Sylvester ait) quia pie creditur, tempore Urbani, omnes qui injuste decimas tenebant, illas restituisse Ecclesie; et ideo præsumitur omnes decimarum concessionem, quas laici antea habuerunt, et usque ad Concilium Lateranense ab eis retentæ fuerunt, licitas fuisse.

7. Utrum laici perpetui feudi decimas transferre in alios possint. — Resolutio quæstionis. — Solet autem ulterius dubitari, an isti laici, qui ab antiquo licite retinent decimas in

feudum perpetuum, possint juste in alios transferre illas, sive in laicos, sive in ecclesiasticos. Et quoad laicos quidem, multi simpliciter negant posse alteri laico donare aut transmittere hujusmodi feudum, etiam ex consensu Episcopi. Ita Abbas, in cap. *Prohibemus*, de Decimis, et dicit esse communem sententiam Doctorum, quam tenet etiam Hostiens., in dicto capit. *Cum Apostolica*; Archidiacon., in capit. 2, de Decimis, in 6; Rebuffus, dicta quæst. 10, a num. 26. Alii vero affirmant id fieri posse, saltem Episcopi consensu. Ita tenet Glossa, in dicto cap. *Prohibemus*, quam sequitur Cardin. ibi; et Sylvester, numero 16, cum Raymund., Summa Confess. et Summa Pisan. Et idem tenet Joannes Andr. in capite 4, de Præscriptione, in 6. Et hanc opinionem prævalere in consuetudine ait Felin. (referens alios), in cap. *Que in ecclesiarum*, de Constitut., num. 69, et in cap. *Causam*, de Præscriptione, num. 4; et Covarruvias, dicto num. 5, § *Præter hæc*. Breviter dico aliter esse loquendum de decimis injuste detentis a laico, aliter de juste possessis per feudum licitum et justum, id est, vel antiquius Concilio Lateranensi, vel a Papa concessum. In priori enim casu, certum est non posse illas decimas transferri in alium laicum, etiam auctoritate et consensu Episcopi. Et in hoc conveniunt omnes citati Doctores. Et probatur aperte ex cap. *Cum Apostolica*, et ex dictis capit. *Prohibemus*, et ex cap. *Ad hæc*, de Decimis, quæ maxime in hoc casu loquuntur, ut ex verbis plane constat, maxime in cap. *Ad hæc*, et c. *Cum Apostolica* infra ponderabimus; in cap. autem *Prohibemus*, considerandum est verbum illud, *nullo modo transmittant*, nam excludit etiam hæreditariam successionem, quæ tamen in feudo justo et legitimo excludi non potest, ut infra videbimus. Habet ergo locum casus hic vel in decimis antiquioribus Concilio Lateranensi, quæ a laicis, et non a prælatis Ecclesie receptæ fuerunt, vel in his quæ post illud Concilium sine auctoritate Papæ receptæ fuerunt. At vero in posteriori casu, supponimus feudum illud perpetuum transferri posse ad successores legitimos, juxta feudi institutionem, quia feudum prius constitutum firmum manet, et ejusdem qualitatis cujus antea erat; sicut ergo erat perpetuum, ita perseverat. Non est autem perpetuum, nisi ratione successionis, saltem filiorum in jus parentum; ergo semper est locus huic successioni.

8. Quid faciendum cum extinguitur linea. — Difficultas vero est quando extinguitur li-

nea; et tunc etiam duo tempora distingui possunt: unum, in quo feudum adhuc durat, quia ultimus possessor vivit; aliud, in quo jam defunctus est ultimus possessor, et feudum vacavit. In priori quidem tempore et casu, ego non dubito quin possit fieri translatio feudi in alium de consensu Episcopi. In quo secundam sententiam sequimur, quia cum transfertur feudum adhuc in suo esse permanens, revera non erigitur de novo; ergo ex vi verborum non comprehenditur hæc translatio sub prohibitione Urbani et Concilii Lateranensis; ergo fieri nunc potest sicut antea poterat; ergo, consentiente Episcopo, feudatarius potest illud transferre in alium, etiam laicum. Et confirmatur, quia illa bona non sunt tunc sub dominio utili Ecclesiæ, sed solum sub directo; ergo per translationem illam non magis alienantur ab Ecclesia quam antea essent; ergo quantum ad hoc non cadunt sub prohibitione non alienandi; ergo nec etiam cadunt sub prohibitione non dandi illa in feudum. Et hoc a fortiori ex sequenti puncto patebit. Hinc vero colligitur, quod in altero casu, et tempore quo feudum jam vacavit, mortuo ultimo feudatario sine successoribus, non possit Episcopus decimas illas in feudum dare, quia jam prius feudum extinctum fuit; oportet ergo ut omnino de novo detur; ergo talis concessio comprehenditur sub prohibitione facta Episcopis per Urbanum II et Alexandrum III. In illo etiam casu decimæ illæ fuerunt ipso facto per mortem ultimi feudatarii incorporatæ Ecclesiæ; ergo statim recuperat Ecclesia dominium utile illius; ergo illa dare in feudum alteri laico, esset illa alienare, quod Episcopo non licet. In hoc ergo casu est satis probabilis prior sententia.

9. *Contraria sententia probabilior.* — Nihilominus tamen etiam in illo videtur contraria probari fortiter ex cap. 2, de Feudis, ubi interrogatus Innocentius III, an Episcopus, qui jurat non infeudare bona Ecclesiæ, possit sine transgressione juramenti dare feudum alteri, quando contingit, vasallum decedere sine successore. Respondet Pontifex, libere posse id facere, declarans subinde sub juramento non infeudandi de novo, non comprehendendi bona jam data in feudum, etiamsi per mortem vasalli ad Ecclesiam redeant: et ita omnes Doctores ibi fatentur. Eadem ergo ratione in præsentibus, sub prohibitione facta Episcopo non infeudandi in perpetuum, non comprehenduntur bona jam antea infeudata, etiamsi vacaverit antiquius feudum. Ratio

vero est, quia illa bona non censentur esse simpliciter de mensa Episcopi, vel Ecclesiæ, ut notant late Panormit. et alii, in cap. *Ut super*, de Reb. eccles. non alien.; Glossa, in Clement. unic., de Excessi. prælat., ver. *Ad mensam*, quia non sunt sub ejus dominio utili, et ideo ad illa non extenditur prohibitio. Item quia difficilius est de bonis omnino propriis, jamque incorporatis aliquid abscindere, et de novo infeudare, quam non admittere, vel incorporare quod separatum jam erat. Unde consequenter dicendum est, illas decimas prius infeudatas, non incorporari Ecclesiæ quoad dominium utile ipso facto per mortem vasalli, sed necessariam esse acceptionem Episcopi; unde, prius quam illam det, potest infeudare alteri. Si autem illas semel incorporavit, jam non poterit, juxta doctrinam Abbatibus in dicto cap. *Ut super*; atque hoc modo hæc sententia videtur probabilior. Solum occurrit addendum, quod licet hæc sint vera quoad prohibitionem Concilii, et loquendo in rigore potestatis necessariæ ut factum teneat, nihilominus, ut licite fiat talis feudum renovatio, necessariam esse justam causam, ut ita utilitati Ecclesiæ consulatur, vel alia ratio gratitudinis vel boni communis intercedat. Quia hæc ex natura rei est necessaria, et parum interest quoad hoc, ut feudum sit omnino novum vel instauratum, aut quasi continuatum per novam concessionem.

10. *An laicus possit feudi decimas cuicumque ecclesiæ dare.* — Atque ex his facile responderi potest ad alteram partem initio propositam, an possit laicus in eo casu dare illas decimas cui voluerit ecclesiæ, de consensu Episcopi. In quo sententia communis affirmat, quæ videtur expresse probari in cap. *Cum Apostolica*, de his quæ fiunt a prælat., et in cap. *Cum et plantare*, de Privileg.; sed in hoc puncto etiam considerandum est, an laicus vere et juste habeat tales decimas in feudum, vel solum injuste detineat, quia non recepit illas ab habente dandi potestatem. In priori casu, est indubitata dicta resolutio, et vel formaliter vel a fortiori probatur ex citatis juribus, ut videbimus. Imo addo ex Glossa, in cap. 2, § *Sane*, de Decim., in 6, quando laicus habens feudum alicujus ecclesiæ, vult eidemmet ecclesiæ, cujus est vasallus, restituere decimas quas in feudum habet, tunc neque consensum Episcopi esse necessarium, quia ibi nihil subtrahitur illi ecclesiæ, sed acquiritur; tunc ergo consensus Episcopi necessarius est, quando laicus possidens decimas

non vult illas reunire ecclesiæ cujus antea erant, sed alteri, quia tunc fit quædam alienatio ab una ecclesia in aliam; ideo merito prælati consensus postulatur in dictis cap. et in dicto paragrapho *Sane*. At vero quando feudatarius non est verus et justus possessor, sed intrusus, ac injustus detentor decimarum, et non vult illas illi ecclesiæ restituere cujus erant, sed alteri, difficultas est an possit fieri de consensu Episcopi. Et videtur profecto non posse, nam ille injuriam facit priori ecclesiæ; ergo etiamsi consentiat Episcopus, non potest justificari, et consequenter neque factum valebit, quia non potest Episcopus ecclesias privare suis decimis; illæ autem decimæ revera sunt illius ecclesiæ, etiamsi ab alio injuste detineantur; et hoc videtur sentire Glossa ultim., in dicto cap. *Cum Apostolica*; et Panormitanus, et alii ibi; et idem sumitur ex Panormitano, in cap. *Prohibemus*, de Decimis.

11. *Opposita pars probatur.* — Contrarium autem videtur probari ex dicto cap. *Cum Apostolica*, nam quæstio proposita erat de decimis detentis a laicis: dicuntur autem detineri, quæ non possidentur juste, sed per vim detinentur; nam detinere ad factum refertur, possidere ad jus, ut in dicto capit. *Prohibemus* ponderavit Rebuff., dicta quæst. 10, num. 24. Eo vel maxime quod Hieronymus, citatus in eodem capit. *Cum Apostolica*, expresse dicit: *Si fuerint a laicis male detentæ*; et nihilominus ait sufficere consensum Episcopi, cujus sententiam in hoc Pontifex sequitur. Præterea videtur clare hoc colligi ex illis verbis: *Movendus est laicus qui decimam detinet, ut eam restituat ecclesiæ ad quam spectat*; ergo loquitur de eo qui injuste detinet, et restituere tenetur, ut ibidem Glossa sentit. Ac tamen de illo subditur, ut, si induci non possit ut illi ecclesiæ restituat, et alteri det de consensu Episcopi, donatio valeat. Item Pontifex ibi videtur intendere, ut in eo casu sufficiat consensus Episcopi in ordine ad locum religiosum, in quo non sufficeret respectu alterius laici, ut patet ex illa ratione, *cum per utrumque utilitati Ecclesiæ consulatur*; sed quando laicus justè possidet, potest in alium laicum transferre jus suum de consensu Episcopi, ut supra visum est; ergo ut aliquid speciale ibi concedatur de locis religiosis, oportet dicere quod, licet restitutio fiat de injuste detentis, applicatio fieri potest de consensu Episcopi.

12. *Secunda sententia probabilior judicatur.* — His vero non obstantibus, Panorm. et alii conantur omnia verba illius textus, imo et capituli

Prohibemus, accommodare ad justam possessionem decimarum, in verum et validum feudum. Et ultimum argumentum a nobis factum retorquent, inde colligentes, non posse laicum transferre in laicum, etiam ex consensu Episcopi, decimas quas legitime possidet in verum feudum perpetuum. Sed profecto magnam vim inferunt verbis decretorum, et quoad hoc ultimum repugnant aliis juribus, ut visum est; ideoque probabilior putamus hanc sententiam, cum declaratione et restrictione addita in dicto § *Sane*, de Decimis, in 6, ubi, postquam declaravit Pontifex, religiosos non posse habere decimas a laicis sine consensu Episcopi, quantumvis fingant ipsos illas dedisse laicis in feudum, subjungit: *Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi et acquiri, quæ ante Lateranense Concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessæ*; dicit autem taliter, id est, consensu Episcopi, ut ex antecedentibus constat.

13. *Aliter dicendum de decimis usurpatis post Concilium Lateranense.* — De illis ergo decimis, quæ ante dictum Concilium a laicis detentæ fuerunt, verum existimo de consensu Episcopi cuilibet loco religioso applicari posse, seu ita restitui posse, etiamsi injuste detentæ fuerint. Hoc enim probant argumenta facta, idque videtur ab illis Pontificibus concessum ad majora mala vitanda, et damna Ecclesiæ aliquo modo reparanda, prout fieri possit. Quia minus inconveniens est decimas mutari ab una ecclesia in aliam, quam a laico possideri; nec per hoc fovet Ecclesia peccatum aliquod, vel aliquam injustitiam, sed per piam Ecclesiæ dispensationem et conniventiam, fit ut materia injustitiæ subtrahatur, etiamsi restitutio fiat aliter quam in rigore fieri deberet, non interveniente providentia Ecclesiæ. Nam qui tenetur alicui centum restituere, si a creditore obtineat facultatem dandi illa pauperibus, vel alicui ecclesiæ, sufficienter restituet: sic ergo, licet alicui ecclesiæ in particulari debeantur decimæ injuste ab aliquo retentæ, universalis Ecclesia, quæ est veluti principalis creditor, potest esse contenta ut alteri ecclesiæ donentur, illaque sufficiens restitutio habeatur. Id ergo in præsentibus ordinasse videtur Ecclesia cum hac justissima conditione, ut cum Episcopi consensu et auctoritate applicatio decimarum alteri ecclesiæ fieret. Omnino enim prohibitum est ut laici sua auctoritate de rebus ecclesiasticis disponant, decim. sext., quæstione septima, per totam; unde etiam in feudis, seu

decimis juste possessis a laicis, servandum omnino est, ut sine consensu Episcopi nulli religioso loco eas audeant applicare, juxta cap. *Cum et plantare* (sic intelligendum), de Privileg. Denique accedit, quod de illis decimis ante Concilium Lateranense in perpetuum feudum concessis, vix constare potest an juste vel injuste concessæ fuerint, et ideo indistincte concessum est, ut omnes illæ restitui possint ecclesiis quibuscumque, dummodo consensus Episcopi accedat.

At vero de decimis usurpatis a laicis post Lateranense Concilium sine titulo justo, existimo omnino esse restituendas illi ecclesiæ ad quam antea pertinebant, nec posse alteri applicari, etiam de consensu Episcopi, et in hoc verum habere sententiam Glossæ et aliorum. Quia nec ex juribus dictis aliud colligitur, imo ex dict. § *Sane*, videtur hoc satis colligi; nec est in cæteris eadem ratio vel necessitas; neque hæc licentia, quæ videri potest in præjudicium aliquarum ecclesiarum, amplianda est sine majori fundamento.

CAPUT XXVII.

AN LAICI POSSINT PRÆSCRIBERE DECIMARUM PERCEPTIONEM.

1. *An laici possint præscribere decimas.* — *Pars negativa.* — Tandem potest circa laicos inquiri, an consuetudine seu præscriptione possint laici decimas acquirere. Nam licet supra dictum sit non posse præscribere jus decimarum, quod spirituale est, ita ut consuetudo efficiat, ut laici quasi proprio dominio et intrinseco jure illas possideant, quia illi non sunt capaces talis juris vel possessionis, nihilominus de ipsis decimis (ut sunt quidam temporales fructus, et percipi possunt sine spirituali titulo, ex alia concessione), dubitari potest an hoc modo possint consuetudine comparari a laico; ita ut eo modo quo per privilegium Pontificium concedi possunt laico, ita intelligantur consuetudine concedi. Aliqui absolute negant ex cap. *Causam*, de Præscript., ubi absolute dicitur, *laicos decimas præscribere non posse*. Hoc enim non videtur intelligendum, tantum quoad titulum spirituales decimarum, quia non est verisimile, virum illum nobilem (de quo ibi est sermo) pro spirituali jure decimarum contendisse, sed pro ipsis fructibus, quacumque ratione præscribi possint; ergo oportet ut nullo modo valeant præscribi, alias non potuisset illa ratione sim-

pliciter privari fructu decimarum, sed solum ut spirituali titulo eas non perciperet, quod non multum ille curaret, dummodo illi concederentur. Intelligit ergo Pontifex decimas quacumque ratione spectatas præscribi non posse; atque ita videntur ibi omnes sentire.

2. *Affirmativa pars proponitur.* — In contrarium vero est, quia præscriptio longissimi temporis seu immemorialis æquiparatur privilegio, cap. *Super quibusdam*, de Verb. signific., ubi Glossa notat, consuetudinem, cujus initii memoria non extat, privilegium inducere, nec indigere alio titulo; et ad hoc multa allegat, et notatur etiam a Doctoribus in leg. *Hoc jure*, § 1, ver. *Ductus aquæ*, ff. de Aqua quotid. et æstiva; sed laicus potest per privilegium decimas obtinere; ergo et præscriptione. Respondet Felin., dicto cap. *Causam*, num. 2, cum Abb. et multis aliis, illam æquiparationem procedere in persona capaci; fallere tamen, quando præscribens est incapax, ut est in præsentem, respectu decimarum. Sed contra, quia, licet laicus sit incapax juris spiritualis, non est incapax illius commoditatis temporalis, quæ est in perceptione decimarum; ergo hæc potest præscribere, quod hic solum intendimus, non de spirituali jure. Et confirmatur, quia per privilegium non dantur decimæ laico, ut capaci juris spiritualis; nec enim per tale privilegium aliquod jus spirituale illi conceditur (et fortasse nec dari potest); sed datur illud temporale commodum, cujus capax esse supponitur, atque ita privilegium non dat capacitatem, sed, illa supposita, dat actum; hunc ergo actum poterit etiam dare præscriptio, quia jam non deest capacitas.

3. *Questionis resolutio.* — *Prior pars conclusionis probatur.* — Dicendum breviter est consuetudinem, etiam immemoriam, non sufficere in vi solius præscriptionis, ad possidendas et exigendas legitime decimas, posse autem sufficere in vi cujusdam probationis sufficientis privilegii, in cujus virtute illa consuetudo inchoata et continuata creditur, etiamsi tale privilegium nec inveniatur scriptum, nec aliter probari possit, quam per diuturnam famam et opinionem. Priorem partem intendit communis sententia in dicto cap. *Causam*. Et ratio est, quia præscriptio tunc censetur dare jus vi sua, quando potest transferre ab una persona in aliam dominium proprium, seu jus in illa re quæ præscribi dicitur; in præsentem autem materia, non potest præscriptio hanc vim habere, propter rationem tactam, quod proprium jus decimarum est spirituale, quod

in laicum transferri non potest propter incapacitatem ejus. Facultas autem illa ad fructum decimis, quæ solet laico per privilegium concedi, non potest dari ex vi præscriptionis; tum quia tota vis præscriptionis est a lege instituyente talem modum transferendi rerum dominia, vel jurisdictionem, aut alia similia; nulla est autem lex in cujus virtute hæc facultas conferatur ex vi solius consuetudinis; tum etiam quia præscriptio prærequirit bonam fidem et possessionem; decimæ autem non possunt a laicis possideri propria et civili possessione, quæ requirit, ut proprio nomine, jure, ac titulo, res ipsa, vel jus ad illam habeatur; laicus autem non est capax ut proprio nomine et jure decimas habeat, et jus ad illas, ut dictum est. Ut autem possit illas accipere nomine ecclesiæ, oportet ut a prælati habeat legitimam facultatem; ergo, ut consuetudo sit legitima, debet supponi hæc facultas, ac subinde non consuetudo, seu præscriptio dat talem facultatem, sed potius ex facultate debet manare consuetudo licita et honesta, qualis ad hujusmodi effectus necessaria est.

4. *Posterior pars ostenditur.* — Hinc autem facile ostendi potest altera pars, quam docuit expresse Felinus in dict. cap. *Causam*, num. 3, cum Cardinal. ibi, et dicto cap. *Cum Apostolica*, de His quæ fiunt a Prælati; ubi etiam idem tenent Baldus et Imol., et Domin., in cap. 2, § *Sane*, de Decimis, in 6; et idem sentit Silvester, verb. *Decima*, quest. 10, dicto 2; refertque Joannem Andr., in cap. 1 de Præscript., in 6, et in cap. *Super quibusdam*, de Verborum significatione, dicentem, quando consuetudo illa immemorialis introducta est cum opinione et fama, quod ex aliqua concessione legitima petuntur tales decimæ a tali laico, et ab antecessoribus ejus, tunc præsumi probatum privilegium, vel investituram feudi debita auctoritate factam, scilicet, Pontificis, vel Episcopi, ante Concilium Lateranense, et in re idem sentit Covarruvias, plures alios referens, dicto cap. 17, num. 5, § *Sed si dubitetur*; ubi in principio videtur ita hoc ampliare, ut dicat non esse necessariam probationem famæ, sed sufficere probationem immemorialis possessionis. Tandem vero concludit necessarium esse, ut saltem ex fama constet, laicos ex feudo decimas possedisse. Quod necesse est intelligi de feudo justo, idemque est de quacumque legitima concessione. Sic ergo intellecta hæc opinio, persuaderi potest optime ex leg. ultim., ff. de Aqua pluvi. arcend., ubi sic habetur: *Scavola dixit, solere eos, qui juri*

dicendo præsumunt, tueri aquæ ductus quibus auctoritatem vetustas daret, tametsi jus non probaretur; sic ergo tueri debemus privilegium cui auctoritatem vetustas dat, tametsi aliter non probetur; ergo in nostro casu, licet consuetudo non det jus præscriptionis, tamen dat sufficientem auctoritatem, seu probationem privilegio, sub cujus opinione et fama continuata est.

5. *Confirmatur exemplis.* — Et ad hoc confirmandum adduci possunt multa exempla, ut de facultate eligendi confessorem, quia licet consuetudine comparari non possit, potest tamen consuetudo probare talem facultatem esse legitimam, et ex privilegio manasse, ut alibi diximus. Item de unione ecclesiarum, quæ, licet præscriptione fieri non possit, potest tamen consuetudine probari a superiore aliquo legitime factam esse, ut ex Joann. Andr. et aliis notat Felinus supra. Præterea est optima ratio pertinens ad forum animæ, quia unusquisque præsumitur bonus, nisi probetur malus; sed in præsentem, non probatur prædecessores laicos per vim et injustitiam decimas usurpasse; imo, ut supponitur, simul cum usu recipiendi decimas currit opinio, quod ex aliquo privilegio vel concessione legitima illas acceperint; ergo ita est præsumendum, et probata consuetudine, sub tali opinione probatum censetur privilegium. Alia ratio politica, seu ad externum regimen necessaria, est, quia propter difficultatem probandi rem adeo antiquam, credendum est receptæ opinioni, seu famæ æque antiquæ, ne pereat jus possidentis, præsertim quia in dubio melior est conditio illius, nedum quando habet tam vehementem præsumptionem. Unde constat, quod si cum tali consuetudine percipiendi decimas, non conjungeretur constans fama et opinio, quod in virtute alicujus privilegii reciperentur, cessaret præsumptio privilegii, et præscriptio non sufficeret. Et ita componuntur omnia quæ pro utraque parte adducta sunt.

CAPUT XXVIII.

AD QUAS PERSONAS ECCLESIASTICAS DECIMÆ PERTINEANT JURE COMMUNI.

1. *Decimas jure communi ad solos parochos pertinere.* — Ex dictis in præcedenti capite, constat decimas ad clericos per se et jure pertinere; tamen, quia inter clericos est magna varietas, ideo explicare oportet ad quos pertineat hoc jus decimarum, et quo modo. In qua